

**Flamman 3 januari 2026:**

## Desertörerna som blev rockstjärnor i folkhemmet

Paulina Sokolow

**I sitt hemland sågs de som förrädare, i Sverige som sexobjekt. Utställningen ”Liberation Radio” berättar historien om vietnamdesertörerna som spred antikrigspropaganda i Hanoi från en lägenhet på Frejgatan.**

På gården där jag växte upp brukade jag leka med en grannflicka vars pappa var vietnamdesertör. Han var cool. Med sin cowboyaccent påminde han om männen i den populära tv-serien Familjen Macahan.

Själv talade han aldrig om sitt förflutna, men han var en av omkring 1 000 unga amerikanska män som hade fått asyl i Sverige för att undvika att skickas till Vietnam. Sverige var nästan det enda landet som öppet tog avstånd från USA:s krigföring och som demonstrativt välkomnade desertörer. Tidsandan var sådan att de unga männen togs emot som hjältar med erotisk dragningskraft.

I år är det 50 år sedan Vietnam officiellt återförenades som Socialistiska republiken Vietnam. De som var med närmar sig alla 80-strecket. Deras liv i Sverige, hur de togs emot, vietnamrörelsen och mediebilderna av dem är just nu föremål för utställningen Liberation Radio på Galleri Index i Stockholm.

Utgångspunkten för utställningen är Second Front Radio, namnet på de engelskspråkiga radiosändningar som producerades hemma hos några av desertörerna. Syftet var att sprida antikrigspropaganda till kamraterna vid fronten.

Radiokanalen fungerade som nutidens Tiktok, den bäddade in ett radikalt budskap med ”Satisfaction” och andra hits från billboardlistan.

På en gulnad maskinskriven manuskript i en av vitrinerna läser jag:

”Hallå alla ’defenders of freedom’ därute i V. C. land, detta är Second Front Radio gjort av American Deserters Committee i Stockholm, Sverige och utsänt till alla er peons (proletärer) och schmucks (kamrater) i Sydostasien via Liberation Radio, Sydvietnam.

(Spela Street fighting man)”

Någon har också strukit under texten med blyertspenna för att ange den rätta intonationen. Lappen omges av böcker med titlar som Folkmord: Rapport från internationella kommissionen för undersökningen av USA:s krigsförbrytelser i Indokina med förord av Jan Myrdal och Revolutionär marxism kontra stalinism i Vietnam-rörelsen, FNL-klistermärken och seriestrippar med amerikansk krigspropaganda där FNL påstås släppa napalm på civilbefolkningen. (Sanningen är att det var USA som var skyldiga.)

Här finns också uppslagna bildreportage där besökaren kan jämföra hur desertörerna framställdes i svensk vänsterpress – som rockstjärnor – medan de i amerikanska tidningar syns som suddiga demoner, parior. I utställningen ingår också nya inläsningar av sändningarna, gjorda av en av dem som ingick i redaktionen och som ursprungligen producerade programmet, Vincent Strollo, i dag närmare 80 år.

Upprinnelsen till Second Front Radio var att en grupp radikaliserade desertörer runt 1968 beslutat sig för att åka tillbaka till Vietnam och strida på motståndarnas sida. Deras erbjudande fick sval respons från Viet Cong, som kom med ett annat förslag: bryt ned motståndarna med effektiv propaganda, infiltrera via radiosändningar.

Sagt och gjort. På två adresser i Stockholm, Frejgatan och Götgatan, spelade redaktionen på rullband in radioprogram som blandade popmusik med råbarkade politiska budskap upplästa med tuff jargong. Banden smugglades därefter från Sverige till Vietnam av vietnamesiska diplomater och sändes ut på den engelskspråkiga radiokanalen Liberation Radio (Đài phát thanh Giai phóng) från sändare på taken i Hanoi. Radiokanalen fungerade som nutidens TikTok, den bäddade in ett radikalt budskap med "Satisfaction" och andra hits från billboardlistan.

Gruppen bakom utställningen är Hanoi-baserade ljudkonstnären Nhung Nguyen, den brittiska filmaren och konstnären Esther Johnson och Matthew Sweet. 2019 kom han ut med boken Operation kaos: Vietnamdesertörerna som slog mot CIA och sig själva (Polaris). Utställningen är en fortsättning på forskningsprojektet.

I dag, ett halvsekel senare, framstår 70-talet som i ett rosa skimmer, med en sammanhållen freds rörelse där till och med statsministern stod upp mot USA. Men många, säkert min granne också, led av trauman från både förstahandupplevelser, förlust av kamrater och förräddarstämpel i hemlandet. Spänningarna mellan exilamerikanerna sägs ha varit påtaglig på vernissagen.

Genom arkivmaterialet, nyinspelningarna av radiosändningarna och den 13 minuter långa filmen i collageteknik, används konsten som ett sätt att återbesöka en bortglömd historia som, likt dagens Palestinarörelse, är fylld av konflikter och fraktioner och låsningar som lämnar sår efter sig. Det höga tonläget, det slangiga generationsbundna kodspråket och demoniseringen av oliktankande kamrater känns igen.

Vincent Strollos röst hörs från en FM-radio i rummet:

Det där var, är och kommer alltid att vara Street fighting man med Rolling Stones, kicking ass. Studenter som rånar banker, befriar sitt ghetto, spöar några grisar om ni hajar vad jag menar, if you dig it. Detta är Second front radio.